

Sigmund Simonsen

SKIPSSIKKERHETSRETT

Det rettslige
rammeverket
for maritime
operasjoner

FAGBOKFORLAGET

Sigmund Simonsen

SKIPSSIKKERHETSRETT

Det rettslige rammeverket
for maritime operasjoner

FAGBOKFORLAGET

Copyright © 2022 by
Vigmostad & Bjørke AS
All Rights Reserved

1. utgave 2022 / 1. opplag 2022

ISBN: 978-82-450-2696-2

Grafisk produksjon: John Grieg, Bergen

Omslagsdesign ved forlaget
Omslagsfoto: © Shutterstock/apiguide

Spørsmål om denne boken kan rettes til:
Fagbokforlaget
Kanalveien 51
5068 Bergen
Tlf.: 55 38 88 00
E-post: fagbokforlaget@fagbokforlaget.no
www.fagbokforlaget.no

Materialet er vernet etter åndsverkloven.
Uten uttrykkelig samtykke er eksemplarframstilling
bare tillatt når det er hjemlet i lov eller avtale med Kopinor.

FORFATTERENS FORORD

Denne boken handler om rettslige krav til skipssikkerhet – *skipssikkerhetsretten*, som er en spesiell del av sjøretten. Det nasjonale og internasjonale rettslige rammeverket for maritime operasjoner er i dag omfattende og fragmentert. Hensikten med denne boken er å gi en helhetlig fremstilling av gjeldende nasjonale og internasjonale skipssikkerhetsregler i et norsk rettslig perspektiv.

Jeg vil takke min trofaste venn og samarbeidspartner gjennom mange år, advokat (H) Roald M. Engeness, som har lest og kommet med mange gode innspill til hele boken, og for øvrig vært en viktig støttespiller. Jeg vil også takke professor emeritus Hans Jacob Bull for oppmuntring og støtte i prosjektets oppstartsfasen. Videre vil jeg takke Høgskolen på Vestlandet, Institutt for maritime studier, ved instituttleder Johanne Marie Trovåg, samt gode kollegaer, navigatørene Vagleik Storesund, Arne Zahl Røksund, Jone Abotnes og Johnny Nordahl Berentzen for lesning av enkelte kapitler. Jeg vil også takke juristene Linda Bruås og Jon Kristian Spångberg i Sjøfartsdirektoratet for lesing og innspill. Endelig vil jeg takke min redaktør i fagbokforlaget, Marius Guldbranson Nordby, for mange innspill og støtte gjennom hele prosessen.

Regelverket er omfattende, også for undertegnede. Feil og mangler er mitt ansvar alene. Jeg er takknemlig for tilbakemeldinger. Fremstillingen er forsøkt holdt oppdatert til 22. desember 2021.

En varm takk går som alltid til min tålmodige Kirsti og guttene våre, Filip, William & Simon. Det er naturlig å dedisere boken til min far, kaptein Karl Sverre Simonsen (1939–2006), som lot meg være med på fraktebåter langs norskekysten og rundt omkring i Europa. Dermed var interessen for havet og skipsfart sådd.

Haugesund, 22. desember 2021

Sigmund Simonsen

INNHOLDSFORTEGNELSE

PROLOG

KNM HELGE INGSTADS FORLIS I 2018	15
---	----

1

INTRODUKSJON OG OVERSIKT	17
---------------------------------------	----

1.1 Tema – hvorfor denne boken?.....	17
1.2 Skipssikkerhetsrettens utvikling.....	18
1.3 Forholdet mellom norsk og internasjonal skipssikkerhetsrett	23
1.4 Problemstilling og metode.....	25

2

HAV- OG FARVANSRETT	27
----------------------------------	----

2.1 Hva er hav- og farvannsrett?.....	27
2.2 Kyststaten Norges suverenitet	27
2.3 Norges grenser og suverene rettigheter	28
2.4 Flaggstatsprinsippet og kyststatsprinsippet.....	37
2.5 Norsk farvannsrett	39

3

SKIPSSIKKERHETSREGLENES FORMÅL OG RETTSLIGE BEGRUNNELSE	47
--	----

3.1 Ivareta liv og helse, miljø og materielle verdier.....	47
3.2 God skipssikkerhet	49
3.3 God sikkerhetsstyring.....	49
3.4 Hensynet til liv og helse.....	50
3.5 Fullt forsvarlig arbeidsmiljø og trygge arbeidsforhold.....	50
3.6 Hensynet til det ytre miljø.....	51
3.7 Hensynet til materielle verdier	51
3.8 Godt og tidsmessig tilsyn	52

4		
	SKIPSBEGREPET OG SKIPSSIKKERHETSLOVENS SAKLIGE OG GEOGRAFISKE VIRKEOMRÅDE	53
4.1	Generelt	53
4.2	Begrepet «skip»	53
4.3	Lovens geografiske virkeområde – hvor gjelder skipssikkerhetsloven?	63
4.4	Rederiet og personer som har sitt arbeid om bord på skip mv.	66
5		
	REDERIETS PLIKTER OG KRAVET OM SIKKERHETSSTYRING	73
5.1	Hva er et rederi?	73
5.2	Rederiets alminnelige plikter	81
5.3	ISM-koden og kravet om <i>sikkerhetsstyring</i>	86
6		
	KRAV TIL TEKNISK SIKKERHET	103
6.1	<i>Titanic</i> og SOLAS	103
6.2	Fra sjødyktighet og sjømannskap til teknisk og operativ sikkerhet	104
6.3	Innledende om tekniske og operative sikkerhetskrav	109
6.4	Nærmere om kravet om betryggende teknisk sikkerhet	111
6.5	Ansvar og plikter vedrørende teknisk sikkerhet og sertifikater	126
7		
	BETRYGGENDE DRIFT OG VEDLIKEHOLD	129
7.1	Generelt	129
7.2	Hva er «betryggende» drift?	130
7.3	Særlig om betryggende vedlikehold	134
7.4	Ansvar og plikter med hensyn til skipets drift og vedlikehold	136
8		
	KRAV TIL LAST OG BALLAST, LASTING OG LOSSING	139
8.1	Generelt om lastning og ballasting	140
8.2	Forholdet til sjølovens regler om lastning	142
8.3	Vurderingen av om lastingen og ballastingen er sikker	143
8.4	Særlig om farlig last	145
8.5	Særlig om sikker lastning og lossing	146
8.6	Ansvar og plikter med hensyn til lastning og ballasting	149

9

KRAV OM SIKKER NAVIGERING	153
9.1 Generelt.....	153
9.2 Nærmere om vurderingstemaet: Hva er sikker navigering?	158
9.3 Losplikten.....	190
9.4 Krav om føring av skipsbøker.....	192
9.5 Særlig om autonome skip.....	193
9.6 Ansvar og plikter med hensyn til navigering av skip	195

10

KRAV OM TILSTREKkelig VAKTHOLD	199
10.1 Generelt.....	199
10.2 Vaktholdforskriften(e) mv.	201
10.3 Ansvar og plikter	205

11

FORSVARLIG BEMANNING AV SKIP OG BESETNINGENS KVALIFIKASJONER M.M.....	207
11.1 Innledning.....	207
11.2 Bemanningskravet.....	207
11.3 Kvalifikasjonskrav og personlige sertifikater.....	213
11.4 Krav til minstealder	219
11.5 Helsekrav	220
11.6 Særlig om alkoholpåvirkning og pliktmessig avhold	222
11.7 Ansvar og plikter med hensyn til besetningens kvalifikasjoner m.m.....	226

12

HAVSNØD, SJØULYKKER OG HJELPEPLIKT	229
12.1 Havsnød og nøddrett	230
12.2 Nærmere om meldeplikt ved havsnød og sjøulykker	235
12.3 Hjelpeplikt til havs	240
12.4 Ansvar og plikter	244

13

KRAV TIL ARBEIDSMILJØ OG PERSONLIG SIKKERHET	247
13.1 Generelt	247
13.2 Maritime Labour Convention (MLC)	248
13.3 Forholdet til skipsarbeidsloven	250
13.4 Nærmere om rederiet og arbeidsgiver	251
13.5 Krav til sikkerhetsinnretninger og -utstyr og arbeidsmiljø	252
13.6 Krav til tilrettelegging og utføring av arbeidet om bord	259
13.7 Krav til arbeids- og hviletid	268
13.8 Krav til bo- og fritidsmiljø	271
13.9 Krav til forpleining	272
13.10 Legemidler og rett til behandling av syke	272
13.11 Verneombud og arbeidsmiljøutvalg	275
13.12 Sertifikat for arbeids- og levevilkår	277
13.13 Ansvar og plikter	278

14

MILJØSIKKERHET OG GRØNT SKIFTE	279
14.1 Bakgrunn – MARPOL	279
14.2 Mot grønn skipsfart	282
14.3 Hovedregelen: Forbudet mot forurensning	284
14.4 Hva er forurensning?	285
14.5 Lovens unntaksbestemmelser	288
14.6 Krav til teknisk miljø sikkerhet	289
14.7 Driftsmessige krav til miljø sikkerheten	290
14.8 Miljø sikkerhetsforskriften mv	292
14.9 Polarkodens miljødél mv	296
14.10 Særlig om håndtering av ballastvann	297
14.11 Beredskap, varsling og rapportering	298
14.12 Skipsgjenvinning	300
14.13 Ansvar og plikter	303
14.14 Grønt skifte	305

15

SIKRING AV SKIP, OG MAKTBRUK OM BORD	307
15.1 Bakgrunnen for sikringsreglene og gjennomføringen i norsk rett	308
15.2 Formålet med sikringsreglene	308
15.3 Hva og hvem omfattes av lovens krav til sikringstiltak?	310
15.4 Forskriftsmessige krav til sikringstiltak	312

15.5	Ansvar og plikter	318
15.6	Kort om havnesikring – ISPS-havner.....	319
15.7	Maktbruk om bord på skip.....	320

16

TILSYN MED SKIPSSIKKERHETEN	327
16.1 Tilsynsmyndigheten: Sjøfartsdirektoratet og classeselskaper mv.....	327
16.2 Sjøfartsdirektoratet som tilsynsmyndighet og forvaltningsorgan	329
16.4 Tilsyn med sikkerhetsstyringssystemet – overordnet kontroll.....	331
16.5 Besiktigelse av skip og tilsyn med øvrige forhold – direkte kontroll.....	333
16.6 Plikt til å medvirke til tilsynet	337
16.7 Bistandsplikt i utlandet	339
16.8 Hvem skal betale for tilsynet?	340
16.9 Tilsyn med utenlandske skip – havnestatskontroll og vertsstatskontroll	340
16.10 Tilsynsmyndighetens ansvar	345
16.11 Melde- og rapporteringsplikten	346

17

UNDERSØKELSE AV SJØULYKKER	351
17.1 Generelt.....	351
17.2 Hvilke hendelser er omfattet av ordningen?	352
17.3 Meldeplikt og bevissikring ved sjøulykker	354
17.4 Nærmere om undersøkelse av sjøulykker	354

18

TILSYNSMYNDIGHETENS FORVALTNINGSTILTAK.....	359
18.1 Generelt.....	359
18.2 Pålegg om retting	359
18.3 Tvangsmulkt.....	361
18.4 Tilbaketrekking av sertifikater.....	362
18.5 Tvangstiltak overfor skip.....	363

19

OVERTREDELSGESGBYR.....	373
19.1 Forholdet mellom overtredelsesgebyr og straff.....	373
19.2 Overtredelsesgebyr til enkeltpersoner.....	375
19.3 Overtredelsesgebyr til rederiet	379
19.4 Avslutning	382

20

STRAFFANSVAR	385
20.1 Generelt.....	385
20.2 Grunnvilkårene for straff mv.	386
20.3 Straffebud rettet mot enkeltpersoner	395
20.4 Foretaksstraff for rederiet	416
20.5 Utmåling av straff mv.	423
20.6 Straffansvar for personer på Forsvarets skip	425
20.7 Straffansvar for personer i tilsynsmyndigheten – tjenestefeil.....	426

21

EPILOG	429
---------------------	-----

STIKKORDREGISTER	431
-------------------------------	-----